La noble família dels Mendoza

Autor:
Data de publicació: 14-01-2021

Els descendents del Cid: la història oblidada de la família més poderosa de la península ibèrica a l'Edat Mitjana

El cardenal Pedro González de Mendoza, conegut com "el tercer rei d'Espanya", va utilitzar la seva influència sobre els joves Reis Catòlics per enriquir-se a si mateix i al seus allegats. La seva gran princesa d'Eboli es va fer famosa per les seves interminables intrigues a la Cort de Felip II, tot i tenir un ull tapat..

Els descendents del Cid: la història oblidada de la família més poderosa de la península ibèrica a l'Edat Mitjana..

El cardenal Pedro González de Mendoza, conegut com "el tercer rei d'Espanya", va utilitzar la seva influència sobre els joves Reis Catòlics per enriquir-se a si mateix i al seus allegats. La seva gran princesa d'Eboli es va fer famosa per les seves interminables intrigues a la Cort de Felip II, tot i tenir un ull tapat..
César Cervera
Actualitzat:01/01/2021 12:56

La noble família dels Mendoza va jugar un paper decisiu en la Reconquesta de la península Ibèrica pels cristians, en l'ascens de la dinastia Trastámara –la mateixa a la qual pertanyien els Reis Catòlics–i en la posterior unió de regnes entre Castella i Aragó. Famosa per la seva fidelitat a la Corona i pel seu patrocini d'art i lletres, aquesta família castellana va comptar entre els seus membres personatges tan fascinants com el totpoderós cardenal Mendoza o la perfidiosa Ana de Mendoza y la Cerda. La seva és una història d'ambició que, segons els seus titulars, va tornar al mateix Cid Campeador.

Més enllà dels llaços que els vinculaven a l'heroi medieval per antonomasia, la família Mendoza va tenir uns inicis realment humils. Les primeres referències els col·ponen com a hidalgos bascos que posseeixen una torre en un petit llogaret d'Àlaba anomenat Mendoza (Mendi-oz, en basc "cuesta"). El pacte entre els Mendozas, els Haros i els Hurtados a través de diversos matrimonis va elevar l'estatus d'una família que sempre va tenir cura d'ocultar els seus orígens remots.

Un dels membres més destacats d'aquesta branca va ser Pedro González de Mendoza, que durant la guerra civil entre Pedro I "El Cruel" i el seu germà Enrique, comte de Trastámara i futur rei de Castella, va prendre part originalment amb el primer

Tenien la intenció de baixar dels Reis de Navarra i fins i tot del Cid Campeador,com altres famílies nobles deien que estaven encantant amb els reis goth. En aquesta versió gairebé mitològica dels seus avantpassats, afirmaven venir de Laín Calvo,avi del Cid i jutge de Castella. Emigrat i instal·lat al cor de Castella al voltant del segle XIV, l'anomenat Mendoza de Guadalajara va començar el seu ascens polític a través dels seus matrimonis intel·ligents i el seu suport a l'emergent dinastia Transtamara. Un dels membres més destacats d'aquestabranca va ser Pedro González de Mendoza, que durant la guerra civil entre Pedro I "El Cruel" i el seu germà Enrique, comte de Trastámara i futur rei de Castella, va prendre part originalment amb el primer, però aviat va canviar la seva lleialtat en adonar-se del caràcter petit del sobirà.

Quan Pere I va fugir de Burgos a Bordeus a la recerca de l'ajuda dels exèrcits del Príncep Negre, González de Mendoza es va traslladar al costat d'Enric II. El seu canvi de lleialtat no va ser gaire afortunat, ja que quan les tropes del primer Trastámara van ser completament derrotades, el 1367, a la batalla de Nájera,González de Mendoza va ser empresonat juntament amb el seu oncle Inigo López de Orozco, a qui, impotent, el rei Pere I li va tallar la gola. No obstant això, la victòria final d'Enrique en la guerra "El Fratricida" va marcar l'inici d'un fort vincle entre els mendozas i els trastámara.

Pilars dels Trastamara i patrons de l'art

El fill de Pedro González, Diego Hurtado de Mendoza, també es va convertir en una figura important durant els regnats de Joan I i Enric III. Com a gran pavelló durant la Batalla d'Aljubarrota, va ser l'encarregat de l'enterrament del seu pare, que va morir en aquest concurs el 14 d'agost de 1385 defensant el rei i cedint la seva muntura a ell, el que li guanyaria el títol de "màrtir d'Aljubarrota". Protegit pel seu oncle, el canceller Pero López de Ayala,Diego ràpidament va obtenir un ascendent a la Cort i va rebre el títol d'Almirall de Castella, càrrec que va ocupar plenament en el regnat d'Enric III de Castella,lluitant contra la flota portuguesa per possessió de l'estret de Gibraltar.

Retrat de l'aristòcrata espanyol Diego Hurtado de Mendoza.

Les següents generacions de membres dels Mendoza no van ser menys gloriosos, sinó que es van veure afectats per les turbulències polítiques que van sacsejar Castella durant el segle XV. Inigo López de Mendoza –el primer marquès de Santillana–va elevar a les altures més altes la fama d'una família conreada i plena de poetes-soldats. Va arribar a reunir una important biblioteca, que més tard es va convertir en la famosa biblioteca d'Osuna, i es va envoltar de brillants humanistes que el van tenir al corrent de les novetats literàries italianes, com Juan de Mena o el seu secretari i servent, Diego de Burgos, que va compondre a la seva mort un poema molt acadèmic, "El Triunfo del Marqués".

Literàriament es va formar a la Cort Aragonesa, accedint als clàssics de l'humanisme i la poesia trobadora al costat d'Enrique de Villena. Va tornar a Castella en el moment del jurament del rei Joan II de Castella i va participar en les lluites de poder entre Enrique de Aragó i Álvaro de Luna,contribuint a la caiguda del segon. No per res, la seva llarga estada a Aragó no li va impedir estar entre les files del castellà Joan II durant la primera batalla d'Olmedo en la seva lluita contra els nadons d'Aragó i el Regne de Navarra. La seva última gran aparició va arribar en la campanya contra el regne nasrid de Granada el 1455, ja sota el regnat d'Enric IV de Castella.

Diego Hurtado de Mendoza va heretar el títol de marquès de Santillana quan el seu pare va morir el 1458, i també es va fer càrrec del mecenatge de les belles arts: patrocinant la construcció del bell castell de Manzanares el Real i el projecte del Palau de la Infantado de Guadalajara. Pel que fa a la política, es va mantenir fidel a l'infame Enric IV "The Powerless",tot i que romandre en el mateix bàndol durant aquest regnat estava completament fora del normal. Fins i tot per a Castella, una terra en constant turbulència a finals de l'Edat Mitjana,l'etapa d'Enric "the Powerless" estava especialment conflictiva. L'absència d'autoritat i justícia al regne, ja que la majoria dels nobles no reconeixien ni respecten el privat del Monarca, va portar a l'aixecament d'exèrcits privats a tot el territori de Castella. La justícia que esperava rebre depenia, per tant, del nombre d'homes d'armes al seu càrrec.

Diego Hurtado de Mendoza va heretar el títol de marquès de Santillana quan el seu pare va morir el 1458, i també es va fer càrrec del mecenatge per a les belles arts

Com explica l'hispanista William S. Maltby en el seu llibre "El Gran Duc d'Alba" (revisant els avantpassats del tercer duc de la família), "la supervivència durant el regnat d'Enric IV depenia de l'expansió dels ingressos i el nombre d'homes al mateix ritme que el més rapaç dels seus companys." El mèrit dels mendozas era mantenir-se lleial al rei, no al favorit del sobirà, Juan Pacheco. Diego Hurtado de Mendoza va conduir a l'ascens a la Cort de Beltran de la Cueva –el primer duc d'Alburquerque– com a rival de Pacheco, en casar-se amb ell el 1462 amb la seva filla Dona Mencía.

El cardenal Mendoza, "el tercer rei d'Espanya"

Beltran va ser acusat de ser el pare real de l'única filla dels Reis, Juana "La Beltraneja", obligant a lafamília Mendoza a prendre partit per la noia durant la guerra civil a Castella que va començar el 1465 entre Enric IV i el seu germanastre Alfons. No obstant això, a partir de 1473, els esforços del germà de Diego, el cardenal Mendoza,a favor d'Isabel "La Catòlica" davant Rodrigo Borgia (el futur Papa Alexandre VI), el van portar a canviar de bàndol per donar suport als Reis Catòlics després d'una entrevista secreta amb ells. Enric IV de Castella va morir el desembre de 1474, la lleialtat dels mendozas va ser segellada amb Isabel "La Católica" quan la defensa de Diego Hurtado contra la invasió portuguesa, que defensava els interessos de Juana "La Beltraneja",li va valer el títol de Duc d'Infantado. Paral·lelament, el poder del germà de Diego, el cardenal Mendoza, va continuar augmentant.

Davant el paper polític més discret del duc d'Infantado –poeta, pintor i mecenes– va sorgir la figura del cardenal Pedro

González de Mendoza, que vautilitzar la seva influència en els joves Reis Catòlics per enriquir-se i enriquir els seus propis, situant els seus familiars en posicions influents a tot el regne i assegurant-los títols nobles. L'anomenat "tercer rei d'Espanya" es va convertir, mentrestant, en un dels principals assessors dels Reis Catòlics,especialment en matèria religiosa, en el negociador més qualificat de la secció diplomàtica i motor d'algunes de les mesures més celebrades del regnat. Així, el cardenal Pedro González va ser un dels grans valedors del viatge de Cristòfor Colom als límits de l'Atlàntic. El seu èxit polític va permetre al llinatge ocupar les primeres posicions polítiques durant l'ascens de l'Imperi Espanyol.

Retrat del famós escriptor i aristòcrata espanyol Inigo López de Mendoza

Els mendozas van gaudir d'un gran protagonisme en el regnat de Carles I,però van aspirar a més poder. Durant el regnat de Felip II, la Cort va ser polaritzada per dos bàndols polítics pels tebolistes (coloms) –papistes, partidaris d'una solució pacífica a la Guerra de Flandes i intervenció directa sobre Anglaterra– i els albists (falcons) – defensors de la preeminència de la noblesa castellana, partidaris de la lluita armada a Flandes i oposats a anar a la guerra amb Anglaterra. Mentre que la segona festa va ser modelada per la poderosa casa de Toledo, encapçalada per la figura del Gran Duc d'Alba,la primera va tenir com el seu major valor la casa no menys eminent dels Mendozas, que comptava amb el cap al Príncep d'Éboli – amic de la joventut de Felip II i casada amb Ana de Mendoza i de la Cerda, la besnéta del cardenal Mendoza.

La princesa de l'Ebola va viure estretament lligada al poder mentre estava casada amb un dels homes més influents de la Cort i, després de la mort del seu marit, va donar suport al secretari fosc Antonio Pérez en la seva pretensió de portar el timó dels ebolistes. Anys més tard, tots dos van pagar per les seves intrigues darrere de l'esquena del rei. La princesa de l'Ebola va ser presa sota custòdia per participar en l'assassinat del secretari de Joan d'Àustria, Juan de Escobedo, primer a la Torre de Pinto, després al castell de Santorcaz. Finalment, es va celebrar al seu propi palau de Pastrana fins als seus últims dies.